

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بنام خداوند بخشنده مهربان

مرکز اطلاعات و مدرک علمی ایران

۱۳۸۰ / ۴ / ۳۰

دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی

پایان نامه:

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته

روانشناسی بالینی

012162

موضوع:

بررسی مشکلات و استرسهای حاصل از داشتن کودک ناشنوا و

روشهای مقابله و اثر آنها بر سلامت روانی

والدین در شهر زاهدان

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمدنقی براهنی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر سعید شاملو

نگارش:

محمود رضا عرب

مرداد ماه ۱۳۷۵

۳۹۲۳۴

تقدیم به:

**پدر و مادرم که در سخت ترین شرایط
اقتصادی امکانات تحصیل علم و دانش
را برایم فراهم نمودند**

تقدیم به:

پدرم خانم سرهنگ محمد شریف
شهیدی که طی دو سال و اندی ادامه
تحصیل دوران خانه، جای پدر را برای
فرزندان خردسالم پر کرده بودند.

تقدیم به:

سازمان بهزیستی و معلولین عزیز که
به آنها عشق ورزیده و خدمت کردن به
آنها را عبادت می دانم

تقدیم به :

سه فرزند خردسال و مهربانم، مارال،
سولماز و اشکان که در حساس ترین
دوران رشد، دوری پدر را تحمل کرده
و در انتظار سوغات پر حلاوت علم از
جانب پدر بودند

تقدیم به:

همسر بردبار و صبورم که طی مدت
تحصیل به تنهایی بار سنگین زندگی
راباسه فرزند خردسال در سخت ترین
شرایط به دوش کشید

«بنام خدا»

قدرانی:

سپاس خدای بزرگ را که بر من منت نهاد و توفیق انجام این پژوهش را فراهم ساخت. و سلام و درود به دانش دوستان و مشوقان علم و دانش که در جهت گسترش آن از هیچ کوششی دریغ نورزیده، و چه بسا که رنجها و مرارت‌های فراوانی را متحمل شوند، زیرا که خوب می دانند راهایی در آگاهی و اسارت در نادانی و ناآگاهی است.

از اساتید بزرگوار و معظم جناب آقای دکتر محمدنقی براهنی، استاد محترم راهنما و جناب آقای دکتر سعید شاملو، استاد محترم مشاور، به پاس راهنمایی‌های بی شائبه شان کمال تشکر را دارم، از همه اساتید محترم گروه روانشناسی بالینی این دانشگاه، بالاخص دکتر شاملو، دکتر جزایری و دکتر سپهرنیز تشکر می‌کنم. تشکر می‌کنم از ریاست محترم دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی جناب آقای دکتر جغتائی و جناب آقای جواد خادم معاونت محترم اسبق طرح و برنامه سازمان بهزیستی کشور که مشوق اصلی ادامه تحصیل اینجانب بوده‌اند. از مدیریت محترم سازمان بهزیستی استان سیستان و بلوچستان و همکاران زحمتکش و پرتلاش در این سازمان بالاخص آقایان هاشمی، بیات و رستمی و خانم‌های گیتی، میر و شهیدی و همکارانمان در سازمان آموزش کودکان استثنایی استان، و آقای مسعود سرگلزایی دبیر کانون کر و لاله‌های استان و آقای محمد علی شهیدی بابت راهنمایی‌های لازم در ترجمه برخی از متون خارجی و خانواده‌های محترمی که در جریان انجام پژوهش صمیمانه دعوت‌مان را پذیرفته و با ما همکاری نموده‌اند تقدیر و تشکر می‌کنم. و تشکر می‌کنم از سرکار خانم کاووسی همکلاسی گرامی ام که در تهران بی وقفه پی گیر امور مربوط به این پایان نامه بوده‌اند.

چکیده:

ناشنوائی یکی از معضلاتی است که می تواند سیستم و ساختار خانواده، روابط و کارکردهای آنرا شدیداً متأثر سازد. لذا اهمیت و ضرورت دارد تا مشکلات خانواده های آنان مورد مطالعه قرار گرفته و راه حل های عملی، سودمند و مؤثر برای آن پیش بینی شود.

این پژوهش از نوع پس رویدادی است که به منظور بررسی مشکلات و استرس های حاصل از داشتن کودک ناشنوا و شیوه های مقابله با آن در وهله اول و اثر آن مشکلات و شیوه های مقابله بر سلامت روانی والدین در وهله دوم، تدوین شده است.

آزمودنیها والدین ۴۰ کودک ناشنوا بین ۳ تا ۱۸ ساله ای بودند که از بین ناشنویان تحت پوشش سازمان بهزیستی و سازمان آموزش کودکان استثنایی به تساوی جنس و مقاطع سنی مختلف به روش تصادفی انتخاب شدند. این پدران و مادران از نظر میزان استرس، مهارت های مقابله ای و سلامت روانی با ۴۰ پدر و مادر، دارای فرزند طبیعی که مورد به مورد با گروه آزمایشی، هم تاشده بودند مقایسه شدند.

فرضیه های پژوهش عبارت بودند از ۱ - والدین کودکان ناشنوا نسبت به والدین کودکان طبیعی تحت فشار روانی بیشتری هستند ۲ - مشکلات روانی در بین والدین دارای کودک ناشنوا نسبت به گروه کنترل، بیشتر است ۳ - مادران کودکان ناشنوا نسبت به پدران آنها تحت فشار روانی بیشتری هستند ۴ - والدین دارای فرزند پسر ناشنوا در مقایسه با والدین دارای فرزند دختر ناشنوا تحت فشار روانی کمتری هستند ۵ - بارشده سنی فرزند ناشنوا، میزان فشار روانی والدین افزایش می یابد ۶ - والدینی که مشکلات و استرس بیشتری درباره کودک ناشنوا گزارش می کنند، از روش های مقابله عاطفی، بیشتر استفاده می کنند و از سلامت روانی کمتری برخوردارند.

برای جمع آوری داده ها، از سه ابزار شامل: پرسشنامه استرس و منابع فرم کوتاه فردریک با تغییرات مناسبی که در آن داده شده و خاص خانواده های معلول تهیه شده و پرسشنامه سلامت روانی گلدبرگ و پرسشنامه مهارت های مقابله ای موسوی و همکاران، استفاده شده است. داده ها به روش ضریب همبستگی پیرسون، آزمون توکی و تحلیل واریانس یک و چند عاملی بررسی شد.

یافته های پژوهش عبارت است از:

۱ - والدین دارای فرزند ناشنوا بطور معنی داری ($P < 0/001$) نسبت به گروه کنترل تحت فشار روانی بیشتری بودند.

۲ - سن و جنسیت فرزند ناشنوا بطور معنی داری ($P < 0/001$) بر مقدار استرس وارده بر والدین تأثیر دارد.

۳ - از نظر میزان استرس بین پدران و مادران دارای فرزند ناشنوا تفاوت معنی داری مشاهده نشد ($P < 0/001$).

۴ - مشکلات روانی در بین والدین گروه آزمایش بطور معنی داری نسبت به گروه کنترل بیشتر بود ($P < 0/001$).

۵ - والدینی که مشکلات و استرس بیشتری درباره فرزند ناشنوا گزارش کردند بطور معنی داری ($P < 0/001$) از روش های مقابله عاطفی بیشتر استفاده کرده و از سلامت روانی کمتری برخوردار بودند.

❖ فهرست مطالب ❖

صفحه	عنوان
	تقدیم
الف.....	تشکر و تقدیر.....
ب.....	چکیده.....
د.....	فهرست مطالب.....
و.....	فهرست جداول.....
۱.....	فصل اول: موضوع پژوهش
۲.....	مقدمه.....
۶.....	چهارچوب نظری موضوع.....
۱۲.....	بیان مسئله.....
۱۳.....	اهمیت نظری و عملی پژوهش.....
۱۵.....	اهداف پژوهش.....
۱۶.....	فرضیه های پژوهش.....
۱۶.....	تعریف نظری مفاهیم و اصطلاحات.....
۱۹.....	فصل دوم: پیشینه پژوهش
۲۰.....	الف: بیان جامع نظریه ها.....
۲۰.....	ناشنوایی.....
۴۲.....	خانواده.....
۵۳.....	استرس.....
۵۷.....	مقابله.....
۶۰.....	ب: پژوهشهای انجام شده.....
۶۸.....	سابقه تحقیق در ایران.....
۷۱.....	فصل سوم: روش
۷۲.....	طرح کلی و تعریف عملیاتی متغیرها.....
۷۳.....	جامعه آماری.....

❖ فهرست مطالب ❖

صفحه	عنوان
۷۳	نمونه و روش نمونه گیری
۷۴	ابزارهای اندازه گیری
۸۱	روشهای تحلیل آماری داده ها
۸۱	شیوه اجراء پژوهش
۸۲	پیش تحقیق و نتایج آن
۸۳	فصل چهارم: نتایج پژوهش
۸۴	یافته های اصلی
۸۴	ویژگیهای دموگرافیک گروهها
۸۵	آزمون فرضیه ها
۱۰۴	یافته های جانبی
۱۰۶	فصل پنجم: بحث در نتایج
۱۰۷	استرس
۱۱۲	مقابله
۱۱۳	سلامت عمومی
۱۱۳	ارزیابی فرضهای پژوهشی
۱۱۴	نتیجه گیری کلی
۱۱۷	محدودیتهای پژوهش
۱۱۸	پیشنهادها
۱۲۲	فهرست منابع: فارسی
۱۲۵	انگلیسی
۱۳۱	ضمائم

❖ فهرست جداول ❖

صفحه

عنوان

جدول شماره ۱ - ۴ اندازه های دموگرافیکی خانواده های مورد مطالعه برحسب درآمد و تعداد فرزندان، سن، سواد ... ۸۴	۸۴
جدول شماره ۲ - ۴ محاسبه میانگین و انحراف معیار نمره استرس والدین دارای فرزندان شناو والدین دارای فرزند طبیعی ۸۵	۸۵
جدول شماره ۳ - ۴ تحلیل واریانس نمره استرس مسائل خانواده والدین در دو گروه ۸۵	۸۵
جدول شماره ۴ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین استرس مسائل خانواده والدین ۸۶	۸۶
جدول شماره ۵ - ۴ تحلیل واریانس نمره استرس نگرانی والدین نسبت به آینده ۸۶	۸۶
جدول شماره ۶ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین نمره استرس نگرانی والدین نسبت به آینده ۸۷	۸۷
جدول شماره ۷ - ۴ تحلیل واریانس نمره استرس ویژگیهای فرزند بعنوان یک عامل استرس ۸۷	۸۷
جدول شماره ۸ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین ویژگیهای فرزند ۸۸	۸۸
جدول شماره ۹ - ۴ تحلیل واریانس نمره استرس محدودیتهای فرزند بعنوان یک عامل استرس ۸۸	۸۸
جدول شماره ۱۰ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین استرس محدودیتهای فرزند ۸۹	۸۹
جدول شماره ۱۱ - ۴ تحلیل واریانس نمره کلی استرس چهارگروه مورد مطالعه ۸۹	۸۹
جدول شماره ۱۲ - ۴ محاسبه آزمون توکی به منظور محاسبه یک به یک میانگین نمره کلی استرس ۹۰	۹۰
جدول شماره ۱۳ - ۴ تحلیل واریانس چند عاملی تأثیر سن و جنسیت فرزند معلول بر استرس والدین ۹۱	۹۱
جدول شماره ۱۴ - ۴ F های محاسبه شده و مقایسه آن با F های بحرانی ۹۱	۹۱
جدول شماره ۱۵ - ۴ میانگین و انحراف معیار نمره استرس والدین دارای فرزندان شنا ۹۲	۹۲
جدول شماره ۱۶ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین استرس والدین دارای فرزندان شنا ۹۲	۹۲
جدول شماره ۱۷ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین های نمره استرس والدین دارای فرزند دختر شنا ۹۳	۹۳
جدول شماره ۱۸ - ۴ میانگین و انحراف معیار نمره رفتار مواجهه ای دو گروه خانواده به تفکیک جنسیت و وجود یا عدم وجود فرزند شنا در منزل ۹۴	۹۴
جدول شماره ۱۹ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره رفتار مواجهه ای شناختی چهارگروه ۹۴	۹۴
جدول شماره ۲۰ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین رفتارهای مواجهه ای شناختی ۹۵	۹۵
جدول شماره ۲۱ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره رفتار مواجهه ای هیجانی چهارگروه ۹۵	۹۵
جدول شماره ۲۲ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین های رفتارهای مواجهه ای هیجانی .. ۹۶	۹۶

❖ فهرست جداول ❖

صفحه

عنوان

- جدول شماره ۲۳ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره رفتارمواجهه ای حل مسئله چهارگروه ۹۶
- جدول شماره ۲۴ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین های رفتارمواجهه ای حل مسئله ... ۹۷
- جدول شماره ۲۵ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره رفتارمواجهه ای حمایت اجتماعی چهارگروه ۹۷
- جدول شماره ۲۶ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین رفتارمواجهه ای حمایت اجتماعی .. ۹۸
- جدول شماره ۲۷ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره رفتارمواجهه ای روان تنی چهارگروه ۹۸
- جدول شماره ۲۸ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین رفتارمواجهه ای روان تنی ۹۹
- جدول شماره ۲۹ - ۴ میانگین وانحراف معیار نمره سلامت عمومی چهارگروه مورد مطالعه ۱۰۰
- جدول شماره ۳۰ - ۴ تحلیل واریانس نمره سلامت عمومی چهارگروه والدین ۱۰۰
- جدول شماره ۳۱ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین نمره سلامت عمومی ۱۰۰
- جدول شماره ۳۲ - ۴ میانگین وانحراف معیار نمره سلامت عمومی والدین دارای فرزندانشنوا ۱۰۱
- جدول شماره ۳۳ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره نشانه های جسمی والدین ۱۰۱
- جدول شماره ۳۴ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین نمره نشانه های جسمی ۱۰۲
- جدول شماره ۳۵ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره اضطراب والدین دارای فرزندانشنوا ۱۰۲
- جدول شماره ۳۶ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین نمره اضطراب والدین ۱۰۲
- جدول شماره ۳۷ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره اختلال کارکرد اجتماعی والدین دارای فرزندانشنوا ۱۰۳
- جدول شماره ۳۸ - ۴ محاسبه آزمون توکی برای مقایسه یک به یک میانگین نمره اختلال کارکرد اجتماعی ۱۰۳
- جدول شماره ۳۹ - ۴ تحلیل واریانس برای مقایسه نمره افسردگی والدین دارای فرزندانشنوا ۱۰۳

فصل اول

موضوع پژوهش

